

POSTANOWIENIE

31 lipca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Monika Koba

na posiedzeniu niejawnym 31 lipca 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa R. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w R.
przeciwko U. spółce akcyjnej w W.
z udziałem interwenienta ubocznego M.K.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej R. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w R.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie
z 20 listopada 2023 r., I AGa 54/23,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od doręczenia powódce odpisu niniejszego postanowienia do dnia zapłaty,**
- 3) zasądza od powódki na rzecz interwenienta ubocznego M.K. kwotę 5417 (pięć tysięcy czterysta siedemnaście) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od doręczenia powódce odpisu niniejszego postanowienia do dnia zapłaty.**

[A.T.]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 20 grudnia 2022 r. Sąd Okręgowy w Lublinie zasądził od pozwanej U. spółki akcyjnej w W. na rzecz powódki R. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w R. kwotę 429 499,69 zł z ustawowymi odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 28 maja 2017 r. do dnia zapłaty tytułem gwarancji ubezpieczeniowej, a w pozostałej części powództwo oddalił i orzekł o kosztach procesu.

Wyrokiem z 20 listopada 2023 r. Sąd Apelacyjny w Lublinie - orzekając na skutek apelacji pozwanej i interwenienta ubocznego M.K. - zmienił wyrok Sądu Okręgowego, w ten sposób, że oddalił powództwo i orzekł o kosztach postępowania za obie instancje.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez powódkę.

Skarżąca we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powołała się na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Zdaniem skarżącej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, z uwagi na błędną wykładnię przez Sąd Apelacyjny celu gwarancji ubezpieczeniowej o charakterze abstrakcyjnym oraz rażąco nieprawidłowe przyjęcie rozszerzonej prawomocności wyroku ze stosunku podstawowego na stosunek prawny z gwarancji, a w konsekwencji oddalenie powództwa na skutek zastosowania art. 5 k.c. W ocenie skarżącej nadużycie prawa do gwarancji nie mogło wynikać z nieistnienia roszczenia ze stosunku podstawowego potwierdzonego prawomocnym wyrokiem, skoro gwarant miał obowiązek wypłaty świadczenia z gwarancji po powiadomieniu go przez powódkę (beneficjenta gwarancji) o nie wykonaniu zapłaty przez dłużnika ze stosunku podstawowego (interwenienta ubocznego). W konsekwencji Sąd Apelacyjny stosując art. 5 k.c. doprowadził do zanegowania stosunku abstrakcyjnej gwarancji ubezpieczeniowej, sprzecznie z jej celem.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwana wniosła o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania oraz zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Interwenient uboczny w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania oraz zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą usuwanie błędów w zakresie wykładni i stosowania prawa w każdej indywidualnej sprawie.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) należy natomiast rozumieć sytuację, w której skarga jest uzasadniona w sposób ewidentny, wskazując na rażące i poważne uchybienia zaskarżonego orzeczenia, które są możliwe do stwierdzenia bez konieczności prowadzenia bardziej złożonych rozumowań. Jedynie w takim wypadku możliwa jest kontrola prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji w postępowaniu kasacyjnym. Obciążenie go oczywistą i istotną wadą wskazuje, że usunięcie tego orzeczenia z obrotu leży w interesie publicznym – a tym samym, że może dojść do realizacji celu skargi kasacyjnej, jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 kwietnia 2013 r., III CSK 67/13, niepubl. i z 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest

oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 8 października 2015 r., IV CSK 189/15, niepubl. i przywołane tam orzecznictwo).

Analiza uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwala przyjąć, by skarga była – w powyższym rozumieniu – oczywiście uzasadniona.

Treścią stosunku gwarancji – mającego charakter jednostronnie zobowiązujący - wiążącego ubezpieczyciela (gwaranta) i wierzyciela ze stosunku podstawowego (beneficjenta gwarancji), jest spełnienie świadczenia pieniężnego na rzecz beneficjenta, po realizacji przez niego określonych wymogów. Zakres obowiązków gwaranta oraz możliwości jego obrony w ramach stosunku gwarancji jest uzależniony od treści umowy gwarancji, którą strony mogą kształtować w ramach zasady swobody umów (art. 353¹ k.c.). Gwarant nie może podnosić wobec gwarantariusza zarzutów z umowy zlecenia gwarancji ubezpieczeniowej ani ze stosunku podstawowego, chyba że strony ukształtują zobowiązanie gwaranta jako akcesoryjne (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 16 kwietnia 1993 r., III CZP 16/93, OSNC 1993, nr 10, poz. 166; uchwała Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 28 kwietnia 1995 r., III CZP 166/94, OSNC 1995, nr 10, poz. 135 oraz wyroki Sądu Najwyższego z 16 kwietnia 1996 r., III CRN 38/96, OSP 1996, nr 11, poz. 212; z 14 stycznia 2004 r., I CK 102/03, niepubl.; z 12 kwietnia 2006 r., III CSK 25/06, niepubl.; z 27 marca 2013 r., I CSK 630/12, OSNC – ZD 2014, nr 1, poz. 14; z 23 września 2013 r., II CSK 670/12, OSNC 2014, nr 5, poz. 53; i z 21 sierpnia 2014 r., IV CSK 683/13, M.Pr.Bank. 2016, nr 1, s. 24-29).

W razie zapłaty przez gwaranta gwarantariuszowi sumy gwarancyjnej, mimo braku uzasadnienia materialnoprawnego w stosunku podstawowym, rozliczenie korzyści majątkowej następuje między stronami tego stosunku (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 10 lutego 2010 r., V CSK 233/09, OSNC 2010, nr 11, poz. 146; z 11 października 2013 r., I CSK 769/12, OSNC – ZD 2014, nr 4, poz. 70; z 23 października 2019 r., III CSK 279/17, niepubl.; i z 20 kwietnia 2023 r., II CSKP 581/22, niepubl.).

Wbrew stanowisku skarżącej z motywów zaskarżonego orzeczenia nie

wynika, by Sąd Apelacyjny nie uwzględnił – wynikającej z wyżej przytoczonego orzecznictwa - istoty gwarancji, która w okolicznościach sprawy została ukształtowana jako abstrakcyjna i nie rozróżniał stosunku gwarancji łączącego powoda z pozwanym, od stosunku podstawowego łączącego powódkę z interwenientem ubocznym.

Sąd Apelacyjny w specyficznych okolicznościach sprawy przyjął natomiast, że żądanie beneficjenta gwarancji wobec gwaranta stanowi nadużycie prawa, skoro w dacie orzekania przez ten Sąd istniał prawomocny wyrok oddalający powództwo beneficjenta gwarancji ze stosunku podstawowego, które zabezpieczać miała gwarancja. Na nieporozumieniu oparta jest teza, że Sąd Apelacyjny naruszył art. 365 § 1 k.p.c. i art. 366 k.p.c. Sąd ten zgodnie - z art. 365 § 1 k.p.c. - uwzględnił istnienie prawomocnego wyroku rozstrzygającego spór między powódką a interwenientem ubocznym. Nie rozszerzył natomiast zakresu jego mocy wiążącej na spór między stronami.

Nie przekonuje także stanowisko skarżącej, że przyjęcie przez Sąd Apelacyjny, że nadużywa ona prawa z gwarancji dowodzi oczywistej zasadności skargi.

Przede wszystkim stosowanie klauzul generalnych, a zwłaszcza art. 5 k.c. stanowi domenę sądów *meriti*. Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym ma zaś ograniczone możliwości w tym zakresie, może zakwestionować oceny tych Sądów tylko wtedy, gdy są rażąco błędne i krzywdzące. Sąd Najwyższy prezentuje bowiem konsekwentnie pogląd, że zasady współżycia społecznego w rozumieniu art. 5 k.c. są pojęciem pozostającym w nierozłącznym związku z całokształtem okoliczności danej sprawy i w takim całościowym ujęciu wyznaczają podstawy, granice i kierunki jej rozstrzygnięcia w wyjątkowych sytuacjach, które przepis ten ma na względzie. Dlatego dla zastosowania art. 5 k.c. konieczna jest ocena całokształtu szczególnych okoliczności danego wypadku w ścisłym powiązaniu nadużycia prawa z konkretnym stanem faktycznym (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 22 listopada 1994 r., II CRN 127/94, niepubl. i z 2 października 2015 r., II CSK 757/14, niepubl.). Analiza wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania na tle jej podstaw oraz motywów zaskarżonego orzeczenia, nie prowadzi do oceny, że Sąd Apelacyjny stosując art. 5 k.c. dopuścił się kardynalnych błędów, w stopniu przemawiającym za

oczywistą zasadnością skargi.

W judykaturze Sądu Najwyższego dopuszczono bowiem możliwość obrony gwaranta przez zgłoszenie nadużycia prawa z gwarancji (art. 5 k.c.), ale wyłącznie w sytuacjach wyjątkowych, gdy gwarancja jest wykorzystywana w sposób ewidentnie sprzeczny z celem w związku, z którym została udzielona i staje się narzędziem uzyskania nienależnych korzyści (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 25 stycznia 1995 r., III CRN 70/94, OSNC 1995, nr 5, poz. 86; z 10 lutego 2010 r., nr 11, poz. 146; z 21 sierpnia 2014 r., IV CSK 683/13, niepubl.; z 14 kwietnia 2016 r., II CSK 307/15, niepubl.; i z 12 lipca 2022 r., II CSKP 436/22, niepubl.).

Podtrzymywanie przez beneficjenta gwarancji roszczenia z gwarancji w sytuacji, gdy w dacie orzekania przez Sąd istnieje prawomocny wyrok oddalający jego żądanie ze stosunku podstawowego, którego zabezpieczeniem miała być gwarancja, może być ocenione jako nadużycie prawa gwarancji. Beneficjent gwarancji chce bowiem w takich okolicznościach uzyskać korzyść ze stosunku gwarancji, mimo że prawomocnie orzeczono w sporze między nim a dłużnikiem ze stosunku podstawowego (podmiotem zlecającym wystawienie gwarancji), że nie są spełnione warunki materialne uzasadniające przesunięcie majątkowe ze stosunku podstawowego. Świadczenie gwaranta z umowy gwarancyjnej, mimo że stanowi samodzielne zobowiązanie gwaranta wobec gwarantariusza i służy umorzeniu jego własnego długu jest bowiem jednocześnie zachowywane przez wierzyciela ze stosunku podstawowego na poczet świadczenia dłużnika z tego stosunku prawnego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 10 lutego 2010 r., V CSK 233/09). Sąd jest natomiast zobligowany uwzględniać stan rzeczy istniejący w dacie zamknięcia rozprawy (art. 316 § 1 k.p.c.) i nie ma w tej sytuacji do czynienia ze spornością roszczenia ze stosunku podstawowego.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego należnych pozwanemu oraz interwenientowi ubocznemu Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 3, art. 98 § 1¹ k.p.c., art. 99 w zw. z art. 391 § 1 i w zw. z art. 398²¹ k.p.c., a także § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22

października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst. jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 1935, ze zm.).

[A.T.]

[SOP]